

AZ IDEÁLISTÓL A HEROIKUSIG

A művelődési házak és működésük. Hévízgyörk

Talán elfogadható ma Magyarországon a művelődési házak helyzetének, munkájának értékelésekor, ha fő szempontnak azt tekintem, hogy van-e az intézménynek a működtetésére anyagi fedezet és mennyi. Úgy vélem, hogy – néhány kivételtől eltekintve – ez ma pontosan tükrözi a művelődési háznak, mint intézménynek azt az emberi környezet által való meghatározottságát, amely miközben meghatározó az intézmény anyagi helyzetét illetően, egyszersmind meghatározó tényező az intézményhez való viszonyban, azaz használatát tekintve is.

Az ideálisan működni tudó művelődési ház anyagi helyzete stabil és stabilitását annak a közegnek köszönheti, amely egyben használója is. Az ettől eltérő helyzetű intézmények fennmaradni akarásuk, illetve fennmaradásuk érdekében erőfeszítéseket tesznek, emiatt neveztem el az ideálistól eltérő működést, mely magában foglalja a működés érdekében folyó harcot, heroikusnak.

Mitől ideális a hévízgyörki művelődési ház?

A művelődési házat akkor látogattam meg, amikor igazgatója még Fercsik Mihály volt, nyugdíjas korú, hévízgyörki ember, aki már akkor készült átadni fiatalabb kollegájának a stafétabotot, amikor beszélgettünk. Megkérdeztem őt mindazokról a dolgokról, amelyek meghatározóaknak látszanak egy művelődési ház életét illetően, s ha nem mindig az ő szavaival írom le a jelenségeket, ez csak azért van, mert erős hangsúlyeltolódásokat eredményez a helyzetben levés és a helyzetet kívülről látás, s bár nehezen mondok le a különbségek értelmezéséről, mégis el kell tekintennem tőle, mert jelen munkámhoz nem tartozik szorosan.

Nézzük először a művelődési ház anyagi helyzetét!

"Nekünk nincsenek anyagi problémáink. A ház költségvetése, amiben nincsenek benne a pályázati pénzek, tehát amit a községtől kapunk, az közel 3 millió forint. Ezt úgy kell nézni, hogy ez egy 2800 lakosú község. Itt van iskola és mi vagyunk, ami jól van ellátva. A közművelődésre fordított pénz majdnem annyi, mint az egészségügyre fordított. Nekünk olyan gondunk, hogy pénzt kell szerezniük működésre, nem volt. Ha kitaláltunk valamit, hogy megcsináljuk, akkor arra vagy a község biztosította a költségvetésből a pénzt vagy pályázat útján megszereztük. Sok pénzt sikerült összeszedni a különböző pályázatokon. A különböző közösségek, amik a művelődési házon belül vannak, mindig külön pályáztak és szép összegeket. Ezek nem milliók, de százezrek és azok nagy összegek."

Ahhoz, hogy egy művelődési ház ilyen támogatást kapjon a községtől, két dolog szükséges. Egyrészt, hogy az önkormányzatnak legyen miből adnia, másrészt, hogy akarjon adni a közművelődésre. Min alapul és miből következik, hogy a hévízgyörki önkormányzat tud és akar is adni.

Hogy tud, az a falu gazdasági helyzetén múlik, s hogy a hévízgyörki művelődési ház működése ideálisnak mondható, egyrészt ennek köszönhető. A hévízgyörkiek főlíznak és a főváros közelsége miatt ki tudják iktatni a közvetítő kereskedelmet, tehát termelők és egyszersmind kereskedők. Gazdálkodásuknak, s a művelődési ház ideális működésének is feltétele a család, mely alapja a termelésnek és kiindulópontja a művelődési házi tevékenységeknek. Hévízgyörkön a házasságuk előtt álló fiatalok általában nem vesznek részt a család közös termelő munkájában, de amikor "bekötötték egy lány fejét, beállt is a főlíába. A piacra nem jár, oda az 50 év körüli asszonyok járnak. Ők óriási információkkal bírnak. A hévízgyörki parasztasszony, aki fölmege a piacra, szétnéz a magánkereskedőknél, s tudja, hogy mit kérjen. Nem adja olcsóbban, itthon se adja olcsóbban, mint Pesten. Nagyon tudják, értik, ismerik a piacozást. Ebben a faluban rengeteget dolgoznak az emberek, itt hajnalban elindulnak az autók... Innen sok takarítónő

is van, a hévízgyörkiek takarítják az orvostudományi egyetemet, a Magyar Nemzeti Bank székházát, a katonai kiegészítő parancsnokságot, a fővárosit és a pest megyeit is, nagyon tisztelik őket a munkáltatók, mert nagyon szorgalmasak és az ezeken a helyeken takarítók jutnak maszek munkához is, jól keresnek vele és hogy mennyire megbecsülik őket, látszik azon is, hogy eljönnek hozzájuk vendégségbe, többnyire a bűcsübe.

A faluban kevés munkanélküli van, olyan 80-100 fő a számuk, de nekik is megvan a háttérgazdaságuk. Itt elszaporodtak a lovak, gazdálkodnak, mindenkinek van egy kevés háztáji gazdasága. A háztáji itt mindig kellő megbecsülést kaptak a termelőségvetkezeti vezetés részéről, hagyták, engedték a termelőségvetkezet vezetői. Az úgynevezett belsőségeket, kerteket sose művelte a közös, ezeket mindig meghagyták, a háztáji területét soha nem korlátozták. A falu egyhez ragaszkodott, hogy kertek maradjanak. Azt fölfedezték itt, hogy kis területen intenzíven dolgozni és ebből élni. A búzát, kukoricát, burgonyát termelje meg a termelőségvetkezet. Termelőségvetkezet most is van, olyan 800-1000 hektár földdel. Ezt 36 ember műveli meg, de az a 36 ember jól él. Ez a határ a jelenlegi művelés meg technológia alkalmazásával ennyi embert tud tartani."

Hévízgyörkön a gazdálkodás családi, nagycsaládokat együttműködésre készítő termelés, s a család, mint létező, működő alapegység természetes alapegységét képezi a művelődési házban folyó tevékenységeknek. Úgy is mondhatnám, hogy a falu gazdálkodásának folytonosságát megőrizni tudó családok létéből adódik a művelődési ház tevékenysége. "Van nekünk egy 25 éves asszonykórusunk. Ez az esztendő az asszonykórus 25 éves évfordulójának az ünneplésével telt el. Az első rendezvény egy összejövetel volt, ahol a kórus tagjai, akik már nagyszülők, együtt voltak a gyerekeikkel meg az unokáikkal. Együtt ünnepelt a kórus a családjával. Családban, ahol mindig el lehet mindent mondani. Ebből született egy másik kezdeményezésünk is, az Én és az unokám. Közös programok a nagyszülőknek és az unokáknak. Ebbe belefért olyan is, hogy fölültünk egy autóbuszra, összesen négy alkalommal és budapesti séta. Nap, sok sétálással, nézelődéssel, s egy cirkuisszal fejeződött be. Kiderült, hogy az unokák már voltak cirkusban az iskolával, de a nagyapák még nem. A nagyszülők és unokák között ez a kezdeményezésünk erősíti az áthagyományozást. A nagyapák kosárfonást tanítanak az unokáknak, a nagymamák hánCBSből készítenek dolgokat, babákat, egyebet, ilyesfajta tevékenységek.

Ha az asszonykórust valahova meghívják, az a hévízgyörkiek esetében a férjeikkel együtt történő meghívást jelenti, együtt mennek, együtt a család. Ha a faluban nagy rendezvény, országos találkozó van, megdöbbeneti a látogatókat, hogy itt a művelődési ház körül mennyien együtt dolgoznak. Az országos olvasóköri találkozón két napon 400 vendég evett, hízósítottuk az ellátásukat, szállásukat, mindent, felmerült, honnan van ennyi egy ilyen kis faluban. Hát azért könnyű sok embert mozgósítani, mert a központi helyet a család foglalja el. És ezért van az is, hogy minden érdekli a falut, ami az itt élő emberekhez kötődik. Itt van például az 50 évesek közös születésnapja. Tehát akik abban az évben töltik be az 50. évet, azoknak egy nagy közös születésnap. Ez úgy történik, hogy összehívja az ember azokat, akiket ismer és tudja, hogy most 50 évesek lesznek, az aktívabbakból létrejön a szervezőbizottság. Tavaly az 50 évesek az iskola udvarán megnagyobbították az iskola kertjét, parkosították, akkor is azzal kezdődött a nap, hogy 50 fát elültettek az 50 évesek. Az iskolaiigazgató fogadta őket, jöttek kapával, a délelőtt munkával telik, hazamennek, megebédelnek, délután kimennek a temetőbe, akik 50 évesek lettek volna, ha megérlik, azoknak a sírján egy-egy csokrot elhelyeznek, a délután pedig kezdődik egy kis mű-